

POZEMSKÝ VÝVOJ A VZNIK ORGÁNOVÝCH SOUSTAV

GA 102

Rudolf Steiner

Posledně jsme hovořili o významných rysech vývoje člověka v souvislosti s vývojem vesmíru. Tyto věci lze probírat z nejrůznějších hledisek. Neboť obrátíme-li duchovně zbystrěný pohled do dob pradávnej minulosti, ukáže se nám rozmanitost dění bohatá neméně než v naší bezprostřední přítomnosti. A jestliže toto dění, tento vývoj charakterizujeme několika pojmy a představami, nesmíme se domnívat, že jsme ho pak již plně pochopili, plně popsali. Je naopak nutné, abychom i tyto doby pradávnej minulosti až k naší současnosti charakterizovali z nejrůznějších hledisek. Budou nám pak stále jasnější.

Nesmíme se ovšem nechat svést zdánlivými protimluvy, které bychom mohli tu a tam najít. Tyto zdánlivé protimluvy pocházejí z toho, že i duchovně lze na jednu věc nahlížet z nejrůznějších hledisek. Můžeme například obcházet strom a z různých stran načrtnout jeho obraz. Každý z těch obrazů pak bude pravdivý. Může jich být sto. Je to samozřejmě jenom přírůdek; v jistém ohledu je však správné, abychom i doby našeho zemského dění pozorovali z nejrůznějších hledisek.

Dnes se budeme vývojem naší Země v souvislosti s vývojem lidstva zabývat z jiného hlediska a budeme při tom brát více na zřetel samotného člověka. Vylíšíme si děje, které se v tom, co se nazývá kronikou Akáša, ukazují nazpět pohlížejícímu jasnozřivému zraku.

Nejednou jsme již opakovali, že naše Země, dříve než se stala Zemí, prošla řadou vtělení. Předcházelo saturnské období, pak sluneční a měsíční období; pak teprve následuje naše současné zemské období.

Jestliže se ještě jednou krátce podíváme na dobu starého Saturnu, vzpomeneme si na to, co bylo řečeno: že z živlů a tělesných stavů, které jsou dnes na Zemi, tedy pevného či zemitého, tekutého či vodnatého, vzdušného a ohnivého, existoval na starém Saturnu jen oheň, teplo. Jaké bylo toto první vtělení Země, si úplně správně představíme tehdy, uvědomíme-li si následující věc: Saturn v sobě dosud neměl plyny ani vodnaté součásti, natož pak něco zemitého. Kdybyste byli starý Saturn takřikajíc navštívili - kdybyste už tehdy mohli být stejným člověkem jako dnes - pak byste, kdybyste se k němu blížili, nenašli nic z tvrdé nebo nějaké tekuté či jiné hmoty, nýbrž našli byste kouli, která by sestávala jen z tepla. Bylo by to, jako kdybyste vstoupili do pece. Vnímali byste ho díky tomu, že byste vstoupili do jiné tepelné oblasti. Starý Saturn tedy sestával všeho všudy z ohně, respektive tepla.

Slunce, které bylo druhým vtělením naší Země, vykazovalo už teplo v takovém zhuštění, že mluvíme o plynném či vzdušném stavu. Měsíční stav pak ve svém raném období vykazoval vodnatý stav našich látek; již jsem vás upozorňoval také na to, že ze starého Měsíce vyšla část jeho substance, substance Slunce, a jakmile vyšla, nastalo náhle mocné zhuštění všech měsíčních bytostí.

Pro nás je dnes hlavní věcí to, abychom si ještě jednou zcela jasně uvědomili, že v každém pozdějším vývojovém stavu se dřívější stavy musí jistým způsobem zopakovat. Jestliže se tedy ohlédneme nazpět na vývoj samotné naší Země, spatříme na počátku cosi jako saturnský vývoj, tedy opakování saturnského stavu; pak uvidíme určitý sluneční vývoj, tedy opakování slunečního stavu, a potom měsíční vývoj jako opakování měsíčního stavu; teprve pak vlastně začíná skutečné nynější vtělení ve vývoji naší Země. Když naše Země vyšla z pralaji, tedy onoho šerého stavu, jímž procházela poté, co byla Měsícem, byla i ona zase jen ohnivou koulí. Popisoval jsem vám, jak se odpoutaly ostatní planety. Zatím si budeme pamatovat, že Země byla pouze ohnivá koule, koule obsahující v sobě pouze tepelnou látku. V této tepelné kouli, sestávající z ohně, se již nacházely zárodky člověka. Tak jako na Saturnu existoval první zárodek člověka, existuje člověk na Zemi i nyní, při opakování saturnského stavu. Žádné jiné říše tu nebyly. Člověk je v pozemském stavu prvorozeným. Na počátku našeho zemského vývoje tu nebyla ani rostlinná, ani zvířecí, ani nerostná říše, takže i naše Země sestávala na počátku svého vývoje v podstatě jen z lidských těl.

Jaký je pak ale rozdíl mezi starým saturnským stavem a nynějším zemským stavem, který starý saturnský stav opakuje? Ten rozdíl je podstatný! Spočívá v tom, že lidská těla - která teď vzházejí, podobně jako se z klíčků rozvíjejí mladé rostlinky - prošla třemi dřívějšími vývojovými stupni. Jsou utvářena podstatně rozmanitěji, složitěji; neboť v tomto prvním zemském stavu jsou přítomny všechny síly, jež působily v Saturnu, a je tu také staré Slunce a starý Měsíc. Ty se na počátku zemského vývoje sjednotily a staly se opět jedním tělesem. Saturnské, sluneční a měsíční síly v tomto tělese spolupůsobí. Proto je lidská bytost na počátku zemského vývoje již mnohem, mnohem složitější než lidská bytost existující na starém Saturnu. V Saturnu bylo všechno nerozlišené, vše tam ještě bylo saturnským člověkem. Teď, v nově vzniklé Zemi, působí společně Saturn, Slunce a Měsíc; vzniká pozemský člověk ve svém prvním, velmi složitém zárodku.

Tenkrát, když se Země vynořila, když se takřkajíc pozvedla z temnoty vesmírného prostoru jako prostor prožhnutý teplem, žily v tomto teplem prožhnutém prostoru první formy člověka samy jako tepelné bytosti. Když se jasnozřivým pohledem podíváte na to, co tenkrát existovalo z člověka, najdete tento jeho první zárodek nejprve v takové podobě, jako by celá ta tepelná sféra v sobě měla velké množství proudů. Tyto proudy směřují k povrchu Země - tedy nově vzešlé Země - do tohoto povrchu se noří a tvoří zde masy teplejší než okolí. Lidská bytost se od svého okolí liší pouze tím, že cítíme: Jisté prostory jsou teplejší.

Nejsnáze vám vysvětlím, co tenkrát existovalo z člověka, když vám načrtnu, které lidské orgány se ve svém prvním zárodku tenkrát utvořily. Představte si právě narozené dítě, které má nahoře na hlavě dosud velmi měkké místo. Představte si toto místo úplně otevřené a pak si představte proud tepla, plynoucí zvenčí do tohoto otvoru. Nepředstavujte si tento tepelný proud jako hustý, hmotný proud krve, nýbrž jako silový proud, který směřuje dolů a tam, kde teď máte srdce, tvoří určité centrum, načež se rozbíhá v jednotlivých žilách, nikoli však krevních, nýbrž silových žilách. Tady máte první tepelný zárodek člověka.

Z tohoto tepelného zárodku člověka se později v dalším vývoji vytvořilo lidské srdce s jeho krevními cévami, vytvořil se z něj krevní oběh. A orgán, který ve vývoji lidstva dlouho existoval a který pak zmizel, byl zářící tepelný orgán, jenž tu byl tenkrát rovněž ve svém prvním zárodku. Takovýto orgán měl člověk ještě mnohem později ve vývoji Země. Na místě, kde u dítěte zůstává nahoře hlava měkká, je takřkajíc vyznačeno místo, kde z člověka

vycházelo něco na způsob tepelného orgánu, když ještě člověk nemohl ve svém okolí vidět. Když byl ještě mořským člověkem, nemohl ještě vnímat dnešním způsobem a dosud plaval v moři, musel především vědět, jaké jsou teplotní stavy, jestli se smí či nesmí pustit tím či oním směrem. Tímto orgánem, který měl podobu lucerny, mohl vnímat, jestli se smí tím kterým směrem vydat. Tento orgán měl člověk ještě ve třetím údobí, v lemurské době.

Už jsem vám jednou naznačil, že pověst o Kyklopech - tedy lidech s jedním okem - vychází z této formy lidského oka. Není to skutečné oko, a pokud ho někdo jako oko popisuje, není to správné. Je to určitý druh tepelného orgánu a tento orgán ukazuje, kudy se člověk smí ubírat. Měli bychom tedy něco jako pohárkovitý orgán, který se směrem dolů rozšiřuje k prvnímu zárodku srdce a který byl obklopen něčím na způsob chapadel, takže nahoře bylo něco jako květ. Takový byl tento orgán v tomto prvním období.

V průběhu pozemské doby ovšem nastalo něco, co je velmi důležité: diferencovala se hmota, látka. Jednotná tepelná hmota se diferencovala, takže vznikla vzdušná hmota, zatímco část dřívější tepelné hmoty tepelnou hmotou zůstala. Přitom si ale musíte povšimnout jednoho zákona a je nezbytné, abyste si, chcete-li v průběhu vývoje sledovat tyto lidské části, skutečně uvědomili: Všude, kde se zhušťuje tepelná hmota, takže se stává vzduchem, vzniká zároveň světlo. Tepelná hmota je dosud temnou hmotou, není prostupována světlem. Když se však v takovéto vesmírné sféře část tohoto tepla zhustí v plyn, respektive vzduch, může část této hmoty začít propouštět světlo. A tak tomu i bylo.

Nyní máme Zemi ve druhém stavu jejího vývoje. Souběžně s tím se ubírají všechny ostatní aspekty. Máme teď Zemi, která sestává zčásti z tepla, zčásti ze vzduchu a která vnitřně svítí. A to vše se teď také odráží v lidském vývoji, v utváření člověka. To, co bylo dříve jako tepelný orgán pouhým zárodkem, začíná skutečně vydávat světlo. Člověk je něco jako lucerna, svítí. Před pár desítkami let se ještě někdo mohl divit tomu, že existují tvorové, kteří svítí. Dnes už se tomu nikdo divit nemusí; přírodní věda dnes už totiž ví, že v hlubinách moře, kam nepronikají žádné světelné paprsky, žijí tvorové, kteří svítí, kteří sami vydávají světlo. Tak tenkrát začal člověk svítit.

V tomto utváření člověka se ukázalo něco nanejvýš pozoruhodného: vytvořil se první zárodek, který se pak postupně dále rozvíjel - zárodek k tomu, aby vzduch, který tu byl, byl také zhodnocován: vytvořil se počátek dýchacího procesu. Vidíme tedy, že k předchozímu tepelnému procesu přistupuje něco na způsob procesu dýchání. Je velmi důležité, abychom si uvědomili, že jakmile byl k Zemi přičleněn vzduch, začíná proces dýchání, který nespočívá v ničem jiném než v tom, že se k tepelné hmotě připojuje vzduch, že je proniknuta bublinkami vzduchu. Je to působení vzduchu. To je však spojeno ještě s něčím jiným; je zde totiž také působení světla, jež se projevuje v utváření prvních základů nervové soustavy, a sice vnitřní nervové soustavy. Upozorňuji, že nejde o nervovou soustavu fyzického rázu, nýbrž to celé jsou spíše silové linie, které dospěly až k určitému zhuštění. Musíte si představit, že to celé je plynného rázu a že v tom mohou být jen velmi jemné vzdušné proudy jako silové linie.

Máme teď tedy lidský zárodek, který je ve vši jemnosti zcela éterný, je tepelnou a vzdušnou bytostí, v níž se ukazují první zárodky nervové soustavy. Když o tom budete trochu přemýšlet, pak vám bude jasné, že jde o stav ve vývoji naší Země, kdy je Slunce ještě v Zemi. Samozřejmě, že Slunce je ještě v Zemi! Představte si, jak by toto vesmírné těleso vypadalo ve vesmírném prostoru, kdyby na něj někdo pohlížel zvenčí. Všechny bytosti, které jsme právě popsali jako první lidské bytosti, vyzařují jednotlivě světlo a toto světlo se stává celkovým

světlem, jež proudí do vesmírného prostoru. Vidíte, že máte skutečně co do činění se Sluncem, zářícím do vesmíru. Kdybyste mohli prozkoumat saturnský stav, zjistili byste, že byste se k němu mohli přiblížit, aniž byste ho uviděli; projevoval se pouze teplem. Nyní však máte co do činění s vnitřně zahřátým slunečním tělesem, které ovšem do vesmírného prostoru vydává světlo.

Pozvolna pak nastává doba, kterou jsem vám popsal jako vystoupení Slunce. Všechny vyšší bytosti, které byly se Sluncem spojené a dávaly člověku schopnosti, o nichž jsme mluvili, všechny tyto bytosti s jemnějšími substancemi se oddělily. Slunce vystoupilo. Zatím ještě nesvítilo, nevydávalo světlo; Slunce vystoupilo ze Země.

V tomto vývojovém stavu naší Země máme tedy vesmírné těleso, které sestává ze Země a Měsíce, neboť dnešní Měsíc byl tenkrát ještě uvnitř Země. Nyní dochází k něčemu nanejvýš pozoruhodnému. Díky tomu, že se Sluncem vystoupily všechny jemnější síly, nastává - poměrně přirozeně - velmi rychle probíhající zhuštění. To, co bylo dříve jen silovými liniemi, vykazuje nyní již velmi hustou podobu. A zároveň s tím, jak jemnější substance vycházejí ven, vidíme, že plynný stav se zhušťuje ve vodu. Svítivá síla odešla s vystoupivším Sluncem. Na Zemi opět nastala tma; jen část svítivé síly si [lidské] bytosti uchovaly ve svém nitru.

Je to zajímavý stav ve vývoji lidstva. Řekl jsem vám, že působením světla vznikl zárodek nervové soustavy. Tato nervová soustava je výtvozem světla. Ve všech nervech nemáte nic jiného než původní vzařování světla. Světlo, tedy Slunce, nyní vychází do vesmírného prostoru. Tím se hmota velmi rychle zhušťuje. Nestává se sice hned takovou nervovou hmotou, jakou je dnes, ale je hustší než dříve, už to není pouze jemná éterná hmota. A co je hlavní: Dříve vydávala navenek světlo, nyní začíná svítit dovnitř. To znamená, že tato první nervová soustava člověka má schopnost vytvářet vnitřní světelné obrazy: nastupují vize, jasnozřivé vědomí. Slunce tedy vystupuje ze Země a zanechává Zemi takřikajíc beze světla. [Lidské] bytosti si však vytvářejí vnitřní světlo. Dříve byly uzpůsobeny tak, že k sobě navzájem vysílaly světlo zvenčí. Nyní schopnost svítit ztratily. Země už nebyla Sluncem, vnitřně však byl osvěcen prostor vědomí, jako když dnes prostor svého vědomí ve spánku prosvěcujete veškerým snovým světem. Jen v té době byl nekonečně významněji a mnohem živěji prosvěcován celý prostor vědomí.

A tady se opět dostáváme k jedné důležité věci. Zatímco se vznikem vzduchu vzniklo světlo, nyní vznikl určitý protějšek: zhuštění vzduchu ve vodu. Vzduch ke světlu se totiž má jako voda ke zvuku, k tónu. Tón může přirozeně procházet vzduchem a uvádí vzduch do vibrací; díky tomu je slyšitelný. Vznikl však, vyskytl se na Zemi - jako tón sám pro sebe - souběžně s vytvořením vody. A přesně tak, jak byl vzduch prostoupen působením světla, je nyní veškerá voda, v níž se vzduch zhustil - Země teď sestává z tepla, vzduchu a vody - zcela prostoupená vibracemi znějících paprsků. Nyní, když se naše Země stala vodnatou, je nejvíce prostoupena harmoniemi sfér a tóny, které do ní proudí z vesmírného prostoru ve všech možných tónových harmoniích; výsledkem tohoto působení tónů ve vodě je něco velmi, velmi důležitého.

Musíte si samozřejmě představit, že v této původní vodě, v této tekuté vodě Země byly obsaženy všechny substance, které jsou dnes vyloučeny jako kovy, nerosty atd. Obrátíme-li duchovní pohled k této dávné době, bude zvláště zajímavé vidět, jak se z vody tvoří nejrůznější formy, když znění vytváří ve vodě útvary. Znění vytváří ve vodě podoby. Je to úžasná doba ve vývoji naší Země. V tom největším měřítku se tenkrát ve vývoji Země dělo

něco podobného, jako když na kovovou desku nasypete jemný prášek a přejíždíte po ní houslovým smyčcem; vznikají pak takzvané Chladniho obrazce. Vy víte, jaké pravidelné obrazce při tom vznikají.

Působením hudby proudící z vesmírného prostoru se tak tvořily nejrozmanitější podoby a obrazce; látky, které byly ve vodě rozpuštěné, byly tedy samy vodnaté, byly poslušné vesmírné hudby a podle této vesmírné hudby se uspořádávaly. A nejdůležitějším výsledkem tance látek podle vesmírné hudby je bílkovina, protoplazma, která je základem všech živých tvorů. Jen ať si materialisté přemýšlejí, jak chtějí, o mechanickém složení bílkoviny z kyslíku, dusíku, uhlíku atd. Původní protoplazma, bílkovina, se vytvořila z vesmírné látky, která se utvořila z harmonií vesmírné hudby. A tak jsou látky v živé hmotě uspořádány podle vesmírné hudby. Tak se teď kolem oněch jemných útvarů a zejména do nich včleňuje bílkovinná látka, protoplazma, která vše proniká. Voda koagulovaná v bílkovinu proudí podél linií, jež jsem vám popsal jako tepelné linie, a pozvolna přechází v krevní útvar. Koagulovaná voda se v nervových liniích uplatňuje v podobě bílkovinného útvaru. Nejprve se bílkovina vytvářela ve formě schránky, jako chrupavčité kličovitá substance, abych tak řekl, aby tu byla ochrana před tím, co je venku. To vše se skutečně utvářelo tancem látek podle hudby sfér.

To všechno tu bylo dříve, než tu byla jedna jediná buňka. Tím původním z organismu není buňka, nýbrž to, co jsem vám teď popsal a co je duchovního rázu; to je tím původním, co existovalo nejprve v tepelné podobě, pak bylo naznačeno spíše v silových liniích a pak se do těchto silových linií ukládalo - to, co vzniklo z harmonie sfér uspořádáním látek. Buňka vzniká teprve poměrně pozdě, jako poslední z útvarů. Musela být zrozena už živým organismem, jako to poslední, co se odloučilo. Nikdy tomu nebylo tak, že by se organismy vytvořily z buněk, nýbrž buňka se vytvořila teprve z živého organismu. Anatomie je vždy důsledkem toho, co bylo složeno.

To všechno máme na počátku stavu, kdy byl Měsíc ještě v Zemi a Slunce již bylo venku. Dokud však Měsíc zůstával uvnitř Země, docházelo ke stále silnějšímu tvrdnutí tohoto bílkovinného útvaru, a kdyby nejhrubší substance a nejhrubší bytosti nebyly ze Země vystoupily, nakonec by to dospělo, jak jsem vám popsal, až k mumifikaci. Tím posledním, co se z lidské bytosti v této době ještě vytvořilo, byly nervy, které vedou ke smyslovým orgánům. Smyslové orgány však zatím otevřené nebyly. Byly zevnitř vytvořené, otevřené však zatím nebyly. Nyní tedy Měsíc s těmi nejhrubšími substancemi vystupuje. V důsledku tohoto vývojového stupně může člověk pozvolna přejít k vyššímu stavu, díky tomu, že se jeho smysly otevírají, že takřikajíc obě tělesa, která jsou teď venku, se zvencí vzájemně udržují v rovnováze. Dokud byla spojená se Zemí, člověka budovala, kdežto nyní působí zvencí, otevírají mu smysly a činí z něj vidoucí a slyšící bytost, jaká se nám dnes ukazuje.

K tomuto vystoupení Měsíce dochází zhruba v polovině staré lemurské doby. Máme tu člověka, jehož smyslové orgány ještě nejsou otevřené, který má však mohutné jasnozřivé nadání. Už jsem vám je popsal: Svůj prostor vědomí dokáže zevnitř vyplnit nejrůznějšími barevnými a tepelnými jevy, jež mají všechny reálnou hodnotu a něco znamenají; nevnímá však zatím předměty v prostoru. To začíná teprve poté, co Měsíc opustí Zemi.

Podíváte-li se na tento krátký náčrt dávného vývoje Země, který jsem vám nyní uvedl, uvidíte, že výchozím bodem člověka jakožto dnešní pozemské bytosti je vlastně srdce. Samozřejmě, že srdce tu nebylo v podobě takového orgánu, jakým je dnes. Ten se vyvinul teprve mnohem později; avšak zárodek srdce vznikl z ohně. Pak k tomu, zrozena ze vzduchu,

přistoupila dýchací soustava a zrozena ze světla nervová soustava. Pak následovalo to, co se do těchto orgánů včlenilo jako masa protoplazmy a co to celé teprve utvořilo v živou hmotu, když působením vesmírných tónů došlo ke koagulaci vodnatých substancí. V posledním období zemského vývoje, kdy byla Země ještě pohromadě s měsíční substancí, nastalo zhuštění v zemitý stav; teprve krátce před vystoupením Měsíce vzniklo to, co se dnes obvykle nazývá nerostnou říší, z tekutého vzniklo to, co je zemité. Bílkovina je stavem nacházejícím se uprostřed mezi pevným a tekutým. To, co je zemité, pevné, však vzniklo vlastně teprve v poslední době. Jak?

Vzniklo to tak, že pod vlivem zhuštění - neboť vše bylo ustavičným procesem zhušťování - se živly samotné stávaly čím dál hmotnějšími. Pomyslete na začátek zemského vývoje. Co učinila tepelná hmota? Pro vaši tělesnost vám dala to, co teď pulzuje ve vaší krvi. To už nebylo totéž teplo jako dříve. Nesmíte si představovat, že mluvíme-li o prvním tepelném stavu Země, mluvíme o stejném teple, jaké vzniká, když zapálíte zápalku. To je nerostný oheň a nerostné teplo. Mluvíme o onom ohni, onom teple, které pulzuje ve vaší krvi; to je živé teplo. Existuje skutečně nejen nerostné teplo, které vzniká venku v prostoru, nýbrž je to úplně jiné, živé teplo, jež máte v sobě. Toto teplo tu bylo na počátku Země a z něj se vytvořil první lidský zárodek. S pokračujícím zhušťováním se však i z tohoto živého tepla pozvolna stalo teplo neživé. Souviselo to také s procesem zhušťování, který se uskutečnil, když vystoupilo Slunce a Měsíc byl spojený se Zemí. A toto teplo, jež bylo teplem nerostným, se zprvu vyskytovalo v podobě procesu spalování.

Dostáváme se tu k důležité skutečnosti, které si prosím velmi dobře povšimněte. Na počátku sice můžeme mluvit o tepelném, ohnivém stavu, avšak o skutečném spalování bychom mluvit neměli. To by nebylo správné. Neměli bychom mluvit o ničem jiném než o tom, co dnes cítíme teple pulzovat ve své vlastní krvi. Teplo, které vzniká vnějším nerostným spalováním, se objevilo teprve poté, co vystoupilo Slunce a Země zůstala jen s Měsícem. A tímto spalováním, které dříve vůbec neexistovalo, se v rámci zemské masy oddělily látky, které se v okultismu označují jako „popel“. Když něco spálíte, vznikne popel. Popel se ukládal v zemském útvaru, když tu Země byla jen s Měsícem.

Dospěli jsme tak daleko, že působením vesmírného znění, které vnikalo dovnitř a nutilo látky k tanci, se včlenily masy protoplazmy. Máme bytosti, u nichž se dříve podél silových linií uspořádaly masy jemné protoplazmy, vnějším utvářením podobné utváření v dnešní bílkovině. Máme i hustší masy, které tu jsou jakoby k ochraně a jako klišovitá schrána obklopují dotyčné bytosti. Co v těchto bytostech chybí? Tvrdá kostní hmota! Kdybych to měl vyjádřit lidově, řekl bych: Vše je dosud spíše klišovitou masou a to, co je úplně nerostné, v bytostech naprosto chybí až do doby, kterou jsem vám teď popsal.

Musíte si ovšem uvědomit, nakolik odlišné byly tyto bytosti. Dnes ve svém fyzickém těle nemáte nic, co by zároveň nebylo prostoupené nerostnou substancí. Lidské tělo, jaké je dnes, tedy vzniklo až poměrně pozdě. Dnes lidské tělo nesestává jen z kostí, ale i ze svalů a krve; do všeho je včleněna tato nerostná masa. Tuto nerostnou masu si odmyslete a představte si celou Zemi i s jejími bytostmi ještě bez této masy. V důsledku spalovacího procesu pak dochází k ukládání nerostného popela, popela nejrůznějších nerostných látek. V lidech, kteří dosud vlastně dospěli jen ke klišovité hutnosti, se tedy na všech stranách ukládají popeloviny. A [lidské] bytosti tyto popeloviny pojmají do sebe, podobně jako předtím

bílkovinu, a svým způsobem je včleňují, pojmají nerostné látky do sebe, počínaje hutnými kostmi a tekutou krví konče.

Snadno si dokážete udělat představu o tom, co se tu ukládalo: všechno, z čeho zůstane popel, když se tělo spálí nebo rozloží. Z čeho skutečně zůstane popel, je to, co vzniklo jako úplně poslední. Všechno z vás, z čeho nezůstane popel, tu bylo dříve a tento popel do sebe teprve včlenilo. Člověk, jenž se vidoucím zrakem podívá na popel, který zůstane z rozkládající se mrtvolky, si musí říci: Toto je nerostná substance ve mně, která byla až úplně nejpozději nasáta tím, co tu bylo dříve. - Nerostný podíl tedy vznikl v průběhu utváření Země nejpozději a ostatní říše ho do sebe včlenily, zatímco dříve sestávaly jen z jiných substancí.

Můžeme se teď ještě ptát: Co vlastně způsobilo, že se včlenil tento popel? - Tento popel s sebou ustavičně nosíme, je pouze rozptýlený a zůstane jako zbytek, až bude naše mrtvé tělo spáleno nebo se rozloží. Jak tento popel vnikl do linií, vyplněných bílkovinnou substancí?

Viděli jsme, že původně tu byl oheň; z něj se vytvořil zárodek srdce; pak se ze vzduchu vytvořil zárodek plic; včlenilo se světlo a vytvořilo zárodek nervů; pak přišel zvuk a vytvořil živou substancí tím, že látky přivedl k tanci. Co umožnilo, aby do této substance vplynul popelový, nerostný podíl? Tím, co do lidských těl vešlo popel, byla myšlenka, která ze zvuku, z tónu učinila slovo. Ještě v atlantské době, kdy bylo všechno kolem ponořeno do mlhy a par, nebylo to, co říkal člověk, jedinou artikulovanou řečí, nýbrž člověk dokázal rozumět řeči šumících stromů, zurčících pramenů. Všechno, co je dnes artikulovanou řečí a co se v ní vyjadřuje, tvořilo tanec látek; znění, jeho hudebnost tvořila z látek živou substancí. Smysl, význam slov vhání do této živé substance popel tvořící se v procesu spalování. A čím více se soustava kostí pozvolna do konce atlantského období zhušťovala, tím více byl člověk pronikán myšlenkami, sebevědomím. Jeho intelektualismus zazářil a on se stával víc a víc bytostí vědomou si sama sebe.

Věci, které jsou v nás, byly stvořeny zvenčí: nejprve zárodek, jehož vrcholným orgánem se potom stalo srdce, pak naše nervová soustava se zárodkem dýchací soustavy, pak orgány, které v podobě žláz vznikají z živé substance. V průběhu pozemského vývoje se tak projevuje opačný postup oproti dřívějšímu. Pak se včleňuje soustava kostí, pevné látky prostoupené popelem a člověk se stává bytostí vědomou si sama sebe. Takový je postup vývoje v rámci našeho vtělení Země, přičemž jsme se dostali téměř až na konec atlantské doby.

Když to srovnáte s tím, co jsme probírali dříve, uvidíte, že nejdříve tu vždycky bylo to, co působí nakonec; neboť to, co jako „slovo“ vhání [vše] do hmoty, tu bylo ze všeho nejdříve. Co dalo člověku Já, tu bylo nejdříve. Pokusíte-li se tomu, co bylo dnes řečeno, jasně porozumět, snadno v tom objevíte skutečnosti zaznívající v prvních větách Janova evangelia. V jednom z příštích večerů si budeme muset ukázat,²¹ že naše úvahy toulající se daleko ve vesmíru jsou krásným způsobem podávány v Janově evangeliu a rovněž v prvních větách Genesis. Na všechny tyto věci znovu přicházíme, když takto zkoumáme průběh vývoje světa. Jedno vám však z toho bude jasné: Zkoumáme-li skutečnosti, ukazuje se nám lidský vývoj jinak, než si ho představuje materialistická fantastika, totiž že člověk vzešel ze světa hrubé hmoty a z této hmoty se vytvořily jeho duchovní schopnosti.

Vidíte tedy, že to, co tvoří vlastní poslání pozemského vývoje, v čem se u člověka vyjadřuje láska, je nejprve zárodečně přítomné v podobě tepelného orgánu. To se objevuje jako první. Před organickým tu je duchovní ve formě silových linií; pak se organické zázračným

působením vesmírné hudby člení, a pak teprve je to celé jakoby impregnováno nerostnou substancí, pevnými látkami, působením slova či myšlenky. Nej hustší vzniká nejpozději. Člověk se vyvíjí z ducha, i když zkoumáme průběh vývoje Země. Pravým původem a základem člověka, jak každé skutečné zkoumání světa vždy ukazovalo, není hmota, nýbrž duch; hmota se do lidské bytosti včlenila teprve po duchovních silách. To z našeho zkoumání vyplývá stále zřetelněji.

Berlín, 16. března 1908